برسمان

تفاوت حزب و جبهه

شرق، اردیبهشت ۹۴ بود که نمایندگان مجلس نهم در آخرین روزهای حضور در پارلمان، مواد دیگری را از طرح نحوه فعالیت احزاب و گروه‌های سیاسی بررسی کردند و با تصویب ماده یک این طرح، اصطلاحات به‌کاررفته را در این قانون مشخص کردند. طبق این مصوبه مجلس، اصطلاحات به‌کاررفته در این قانون، دارای معانی مشروح زیر است:

۱. حزب: تشکیلاتی است متشکل از اشخاص حقیقی که با برنامه مشخص، درجه کسب و مشارکت در قدرت سیاسی و نقل و اصلاح آن در چارچوب قوانین و مقررات نظام جمهوری اسلامی ایران، براساس مرام‌نامه و اساسنامه مصوب خود در سطح ملی یا استانی فعالیت می‌کند. حزب می‌تواند تحت عناوین دیگری مانند گروه، جمعیت، انجمن، جامعه، مجمع و سازمان سیاسی فعالیت کند.

۲. جبهه: ائتلافی سیاسی از احزاب دارای پروانه فعالیت در زمینه فعالیت مشخص است که با اطلاع کمیسیون احزاب موضوع ماده ۱۰ این قانون، شکل می‌گیرد.

۳. عضو حزب: داوطلب واجد شرایطی که مراحل عضویت حزب را گذارده و با پذیرش اساسنامه حزب، دارای تعهدات و حقوق حزبی مطابق اساسنامه حزب می‌باشد.

۴. عضو مؤثر حزب: اعضای ارکان حزب، اعضای مؤثر حزب می‌باشند.

۵. ارکان حزب: هیات مؤسس و مجمع عمومی، شورای مرکزی، دبیرکل و بازرسان و مسئول شعب استانی طبق اساسنامه مربوطه به‌عنوان اعضای مؤثر ارکان حزب محسوب می‌شود.

۶. هیات مؤسس: اشخاص حقیقی می‌باشند که امور مربوط به تاسیس و وظایف مرتبط را پیگیری نموده و برای دریافت مجوز تاسیس و پروانه فعالیت اقدام می‌نماید.

۷. مجمع عمومی: بالاترین رکن حزب است که طبق مرام‌نامه و اساسنامه از اجتماع اعضای حزب تشکیل می‌شود.

۸. شورای مرکزی: متشکل از افراد منتخب مجمع عمومی است که طبق مرام‌نامه و اساسنامه به نمایندگی از مجمع مسئولیت هدایت و تحقق اهداف حزب را بر عهده دارد.

۹. دبیرکل: عالی‌ترین مقام اجرائی حزب است که منتخب مجمع عمومی یا شورای مرکزی طبق اساسنامه می‌باشد.

۱۰. بازرسان: اشخاص آشنا به امور بازرسی می‌باشند که برای نظارت بر عملکرد شورای مرکزی، دبیرکل و سایر ارکان حزب از سوی مجمع عمومی انتخاب می‌شوند.

۱۱. مرام‌نامه: سند مصوب مجمع عمومی است که بیان‌کننده اهداف، آرمان‌ها، مبانی فکری و عقیدتی و خطومشی‌های نیل به اهداف حزب می‌باشد.

۱۲. اساسنامه: سند مصوب مجمع عمومی است که بیان‌کننده ساختار تشکیلاتی است و ارکان و حدود وظایف و اختیارات، نحوه تعیین و تغییر اعضا، شرایط تغییر و اصلاح مرام‌نامه و اساسنامه، مبنای اعتبار اسناد اداری و مالی می‌باشد.

۱۳. کمیسیون احزاب: کمیسیون موضوع ماده ۱۰ این قانون است.

۱۴. مجوز اولیه: مجوز موقتی است که جهت تحصیل شرایط لازم برای صدور پروانه فعالیت نهایی حزب توسط کمیسیون احزاب صادر می‌شود.

۱۵. پروانه فعالیت نهایی: مجوزی است که به موجب آن حزب اجازه دارد تا براساس مرام‌نامه و اساسنامه و در چارچوب قوانین و مقررات نظام جمهوری اسلامی ایران فعالیت کند.

۱۶. دبیرخانه کمیسیون: تشکیلات اجرائی کمیسیون احزاب می‌باشد که زیر نظر کمیسیون انجام وظیفه می‌کند.

پیش از این هم بارها و بارها لطمه جبهه یا حزب در فعالیت‌های سیاسی کشور مطرح شده است. به دلیل اهمیت تعریف حزب و تمایز آن از مفهوم جبهه، ارائه تعریف دقیق از هر دو ضروری به نظر می‌رسد. البته تعریف دقیق و پذیرفته‌شدنی برای حزب و جبهه وجود ندارد. در کشورها حزب و جبهه با توجه به نوع حاکمیت‌ها، حکومت‌ها و با توجه به نظام‌های سیاسی حاکم شکل می‌گیرد. «حزب» در اصطلاح عبارت است از: گروه‌هایی پایدار گروهی از مردم که دارای عقاید مشترک و تشکیلات منظم هستند و با پشتیبانی یکدیگر، برای به دست آوردن قدرت سیاسی از راه‌های قانونی تلاش می‌کنند؛ بنابراین چهار شرط اساسی برای حزب برشمرده شده است: وجود تشکیلات پایدار مرکزی، وجود شعبه‌هایی که با مرکز پیوند و ارتباط داشته باشند، پشتیبانی و عضوگیری از مردم، کوشش برای دست‌یافتن به قدرت سیاسی. هر حزب دارای اساسنامه، نظام‌نامه مشخص و مدون، اعضای هیات مؤسس، هیات‌مدیره، شورای مرکزی، دبیرکل، معاونان، مدون و... است که بیانگر اهداف و روند کلی حرکت آن است. کارکردهای اصلی یک حزب نیز عبارتند از: سازمانی بارتابانده نیازها و خواسته‌های بنیادین یک لایه و یک طبقه اجتماعی، عنصری تعاملی بین حکومت و قدرت مستقر از یک سو و جامعه مدنی و توده‌های مردم از سوی دیگر، بستری برای تعلیم و رشد افرادی تشکیلاتی و تحلیلگر در راستای مدیریت کلان و حضور یک هویت جمعی متشکل‌مدار برای تسهیل شناخت اجتماعی، اعمال انتظارات شرایط متفاوتی دارد؛ احزاب، گروه‌ها یا دسته‌جات سیاسی که در یک کشور زمینه‌های مشترک ایدئولوژیکی نه چندان دور از یکدیگر دارند، برای به دست آوردن قدرت اداری -سیاسی جامعه، به‌ویژه هنگام انتخابات پارلمانی، اختلاف صوری و سلیقه‌ای خود را کنار گذاشته و با هم حاسب اهداف سیاسی - اداری یکدیگر می‌شوند که در این صورت، اگر موفق به روی‌کارآوردن دولت جدیدی شوند، قدرت حکومتی را به نسبت آرای اعضای احزابشان، بین خود تقسیم می‌کنند.

اما درباره تعریف جبهه و تفاوت آن با حزب، باید گفت: جبهه سازمانی است که نمایندگان سیاسی طبقات و اقشار مردمی برای نیل به یک هدف مشترک در آن متحد می‌شوند و به خاطر منافع مشترکی که در برنامه جبهه منعکس می‌شود، تلاش می‌کنند. ممکن است چند حزب و گروه با هم جبهه‌هایی را تشکیل دهند. جبهه شبیه اتحاد گروه‌ها عمل می‌کند؛ بنابراین جبهه با حزب تفاوت دارد؛ زیرا حزب از سازمانهی یک طبقه یا یک گروه اجتماعی تشکیل می‌شود و هدف آن مبارزه در راه تحقق آن اهداف و نیل به آن منافع است و جبهه از حزب عام‌تر و دایره شمول آن فراگیرتر است. البته کاهی احزاب کار جبهه را انجام می‌دهند و کاهی جبهه کار حزب را انجام می‌دهد. در این، مشخصه‌های حزب و احزاب کمتر مشاهده می‌شود و گروه‌ها به صورت جبهه‌ها عمل می‌کنند تا فعالیت‌های حزبی.

عکس: ILNA

احزاب اصلاح‌طلب و اصولگرا، ظرفیت استفاده از تابلوی حزبی خود را ندارند

ائتلاف؛ واقعیت غیرقابل اجتناب فضای سیاسی ایران

فرزانه آیینی

قریب به ۲۰ سال پیش بود که با آغاز ریاست‌جمهوری سیدمحمد خاتمی، اصلاح‌طلبان با برچمی مشخص وارد عرصه سیاست شدند و به‌این‌ترتیب هفتمین دوره ریاست‌جمهوری را به اولین گام اصلاحات در عرصه سیاسی کشور بدل کردند.

دو سال بعد اصلاحات کودکی نوپا بود که با چند حزب تازه‌تاسیس عضو می‌گرفت. شعار می‌داد، نقد می‌کرد و هویتی مستقل به جریان انتخاباتی دوم خرداد ۷۶ داده بود. کودک نوپای اصلاحات کـه آن‌روزها در اوج بـود، موفق شـد در زمانی کوتاه بـا تصاحب اکثریت مجلس ششـم و اکثریت اولین دوره شـورای اسلامی شـهر تهران، حضورش را تمام‌وکمال بـه رخ رقیب همیشه قدرتمندمان - اصلاح‌طلبان - بکشاند.

آن‌روزها فشار رقیب دوچندان شده بود و کودک نوپای اصلاحات کـه همراهـی و همدلی احـزاب کوچک و بـزرگ، قدیمی و جوان متوعـش رمز موفقیتش در صحنه سیاسـی کشـور بـود، کم‌کم بـه نوجوانـی و نیازهای جدید رسـیده بود. افـول اصلاح‌طلبان و قدرت‌گرفتن اصولگرایان از انتخابات شـورای اسـلامی شهر دوم در سـال ۸۱ آغاز شـد و سـیس در انتخابات مجلـس هفتم با رد صلاحیت‌ها و در نهایت پیروزی محمـود احمدی‌نژاد در انتخابات نهمین دوره ریاست‌جمهوری در سال ۸۴ به اوج رسید.

اصلاحـات ۱۶سـال، میـدان سیاسـت را دودسـتی بـه رقیب راست‌نشـین تقدیم کرد تا اینکه درنهایت بـا انتخابات بازدهمین دوره ریاسـت‌جمهوری پس از چهار دوره غیبت از عرصه سیاسـت دوباره به میدان آمد و در برابر اصولگرایان جایگاه قوی‌تری یافت.

اصلاحـات کـه بعـد از تجربـه مجالس هفتم، هشـتم و نهم و به‌ویژه انتخابات ریاست‌جمهوری ۸۸ و عدم ائتلاف در انتخابات ۸۲ بالغ شده بود، در خرداد ۹۲ با ائتلافی حداکثری حسن روحانی را به‌عنوان کاندیدای خود برگزید و رقیب را از زمین سیاست به‌در کرد.

اصلاحات که بعد از تجربه مجالس هفتم، هشتم و نهم و به‌ویژه انتخابات ریاست‌جمهوری ۸۸ و عدم ائتلاف در انتخابات ۸۲ بالغ شده بود، در خرداد ۹۲ با ائتلافی حداکثری حسن روحانی را به‌عنوان کاندیدای خود برگزید و رقیب را از زمین سیاست به‌در کرد

زواره‌ای، رئیس وقت سـازمان ثبت اسـناد و املاک کشـور و عضو حقوق‌دان شـورای نگهبـان، علی‌اکبر ناطق نـوری، رئیس وقت مجلس شـورای اسلامی و وزیر پیشین کشـور-فردای روز انتخابات برخلاف تصور همگان، پیروزی قاطع سیدمحمد خاتمی خبرساز شد.

بهمن ۷۸: ششمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی

اصلاح‌طلبان تازه در صحنه سیاسـت کشـور عـرض اندام کرده بودنـد که با حضور حداکثری و در قالب جبهه دوم خرداد به میدان انتخابات شـشـمین دوره مجلس شورای اسلامی وارد شدند. در این انتخابات، جبهه دوم خرداد توانسـت حدود ۶۵ درصد کرسـی‌های مجلس را به دسـت آورد که البته در تهران هم فهرسـت نامزدهای پیشنهادی حزب جبهه مشارکت ایران اسلامی-۹۰ درصد کرسی‌های این حوزه را کسـب کـرد. پس از اعلام نتایج اولیـه انتخابات، بحث تخلفات کسـترده در انتخابات مطرح شـد پس از بازشـماری آرا از سوی وزارت کشـور انتشـار یافت و ۲۸ نفر در مرحله اول به‌عنوان نماینـدگان مـردم تهران به مجلس ششـم راه یافتند. بـرای مثال، غلامعلی حدادعادل و علی‌اکبر محتشمی‌پور به فهرست نمایندگان پیروز اضافه شـده بودند و اکبر هاشمی‌رفسنجانی از رتبه سـی‌ام به رتبه بیسـتم ارتقا یافت. علیرضا رجایی نیز پس از بازشـماری آرا و ابطال تعدادی از صندوق‌ها، از راهیابی به مجلس بازماند. در ادامه این رویدادها اکبر هاشمی‌رفسـنجانی در آسـتانه افتتاحیه مجلس ششـم کناره‌گیری کرد و مجلس ششم با اکثریت اصلاح‌طلبان آغاز به کار کرد. آن‌روزها حزب مشارکت توانست اعضای بلندپایه و کادر خود را در سراسر کشور وارد مجلس شـنم کند و مسئولیت‌های قوه مقننه از هیات‌رئیسه گرفته تا رؤسای کمیسیون‌ها را از آن خود کرد.

خرداد ۸۰: هشتمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری ایران

این انتخابات در فضای برفرازونشـیب پس از سال ۷۶ تا انتخابات هشـتمین دوره ریاسـت‌جمهوری انجام شـد که با حوادث سیاسـی مختلفی مانند قتل‌های زنجیره‌ای، حادثه کوی دانشـگاه و ترور سعید حجاریان همراه بود. طیفی از اصلاح‌طلبان خواسـتار عبور از خاتمی به دلیـل عقب‌ماندن از مطالبـات تندتر اصلاحات بودنـد. انتقادات مکـرر اصلاح‌طلبان به خاتمی تا آنجا بود که یکی از بحث‌های روز آن مطبوعات بحث بر این سؤال بود که «آیا خاتمی خواهد آمد؟». خاتمی در حین تبت‌نام در برابر خبرنگاران، با «جشـمانی گریان» ظاهر شـد و اطمینان داد که بر عهد پیشـین خود با مردم پابرجاسـت. در لابه‌لای کارشـکنی‌های تندروهـا علیه دولت اصلاحات، جبهـه اصلاحات به صورت یکپارچه وارد کارزار رقابت‌های انتخاباتی شد. بازهم سیدمحمد خاتمی با کسـب ۲۱میلیون و ۶۶۹هزار و ۵۳ رأی از مجموع ۲۸میلیون و ۸۱هزار و ۹۳۰ رأی ماخوذه برای دومین‌بار به ریاست‌جمهوری انتخاب شـد. احمد توکلی، علی شمخانی، عبدالله جاسبی، حسن غفوری‌فرد، منصور رضوی، شهاب‌الدین صدر، علی فلاحیان، مصطفی هاشمی‌طبا و محمود کاشانی رقبای خاتمی در این میدان بودند.

اسفند ۸۲: هفتمین دوره انتخابات مجلس

دو سـال بعد انتخابات هفتمین دوره بهارسـتان با رد صلاحیت جبهره‌هـای اصلاح‌طلـب برگزار شـد و در جای خالـی اصلاحات، اصولگرایـان اکثریت مجلس هفتم را تصاحب کردند. چند ماه پس از آن نیـز دومین پیروزی مطلق اصولگرایان در انتخابات شـوراهای اسـلامی شهر و روسـتا حاصل شـد که در تهران ۲۹ نفر از ۳۰ نامزد معرفی شده از طرف این جریان، وارد مجلس شدند.

خرداد و تیر ۸۴: انتخابات ریاست‌جمهوری نهم

نهمیـن انتخابـات ریاسـت‌جمهوری در دو مرحلـه در تاریـخ ۲۷ خرداد و سـوم تیـر سـال ۸۴ برگزار شـد و در جریان آن محمود احمدی‌نژاد بـه عنـوان ششـمین رئیـس‌جمهـور ایـران انتخاب شـد. شـورای نگهبان ایران از هـزاره ۱۴ نفری که بـرای انتخابات ریاسـت‌جمهوری ایـران ثبت‌نام کـرده بودند در ابتـدا صلاحیت شـش نفر از آنـان را تایید کـرد، ولی پس از حکـم حکومتی مقام معظـم رهبری صلاحیت دو نفر دیگر (مصطفی معین و محسـن مهرعلیزاده) نیز تایید شد.

پس از شـمارش آرا در این دوره انتخابات ریاسـت‌جمهوری ایران سـه کاندیدا (معین، هاشمی‌رفسنجانی و کروبی) به نتیجه انتخابات معترض شـدند. مصطفی معین، نامزد جبهه دموکراسـی و حقوق بشر نیز در بیانیه‌ای به نتیجه انتخابات اعتراض کرد.

بدنبال تجربه اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان در خرداد ۹۲، آن‌را در انتخابات دهمین دوره مجلس که با انتخابات خبرگان مقارن شده بود استمرار داد و در ائتلافی به کام دوم مشهور شد، موفق شدند اکثریت مجلس را تصاحب و جایگاه سیاسی‌شان را برای دومین‌بار متوالی به رقیب کوشزد کنند

اسفند ۸۶: هشتمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی

در این دوره از انتخابات، بیش از هفت هزار نفر از شـهروندان ایرانی، در مهلت قانونی ثبت‌نام نامزدهای انتخابات مذکور، به مراکز دولتی مربوطه، مراجعه و نامزد تصدی این مسـئولیت شدند. از این تعداد، تنها چهار هزارو ۵۰۰ نفر، تایید صلاحیت شدند.

در این دوره از انتخابات، چهار فهرسـت مهم از نامزدهای حزبی ارائه شـد، جبهه متحـد اصولگرایان، ائتـلاف اصلاح‌طلبان، حزب اعتماد ملی، ائتلاف فراگیر اصولگرایان (جمعیت ایثارگران جهادی) چهار فهرست مهم این انتخابات بود. در این انتخابات اصولگرایان موفـق شـدند حدود دوسـوم کرسـی‌ها را به دسـت آورند. جبهه متحد اصولگرایان اول شد و ائتلاف فراگیر اصولگرایان که به اصلاح‌طلبان نزدیک‌تر بود دوم.

خرداد ۸۸: انتخابات دهمین دوره ریاست‌جمهوری

در ایـن انتخابات اصلاح‌طلبان با دو کاندیدا وارد کارزار رقابت‌ها شـدند: میرحسـین موسـوی کاندیدای جبهه دوم خرداد و مهدی کروبی کاندیدای حزب اعتماد ملی. از جانب اصولگرایان نیز محمود احمدی‌نژاد کاندیدای اصلی بود. در نهایت براسـاس اعلام رسـمی وزارت کشـور، محمود احمدی‌نژاد (بیش از ۲۴میلیون رأی) در این انتخابات با اختلاف رأی زیادی نسبت به میرحسین موسوی (بیش از ۱۳میلیون رأی) پیروز شد.

اسفند ۹۰: نهمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی

در این انتخابات اصولگرایان چند دسـته شدند و چندین فهرست ارائه کردند که فهرسـت جبهه متحد اصولگرایان و فهرسـت جبهه پایداری انقلاب اسـلامی مهم‌ترین آنها بود. بخشی از اصلاح‌طلبان سکوت کردند بخشی دیگر فهرست دادند. در این انتخابات مجموعا هزارو ۲۹۵ نفر از اصلاح‌طلبان نام‌نویسی کردند. از مهم‌ترین احزاب اصلاح‌طلـب حاضـر در انتخابات مجلس نهم می‌تـوان به جبهه مردم‌سالاری، و خانه کارگر اشاره کرد که در جریان برگزاری انتخابات با هم متحد شدند. در این انتخابات مقام معظم رهبری مردم را بارها به مشارکت در انتخابات فراخواندند. ایشان فرمودند که موفقیت ما اکنون مانند شعب ابی‌طالب نیست، بلکه مانند بدر و خیبر است.

خرداد ۹۲: یازدهمین دوره ریاست‌جمهوری

بلوغ سیاسی حضور سیاسـی احزاب اصلاح‌طلب در یازدهمین دورهٔ انتخابات ریاسـت‌جمهوری و در ائتلافی فراگیر مشهور به امید به ثمر نشسـت. اصلاحات در بین دو کاندیدای مورد حمایتش یعنی حسـن روحانی، وابسـته به طیف اعتدال‌گرایان و محمدرضا عارف، چهره صاحب‌نام اصلاحات، در نهایت روحانی را به‌عنوان کاندیدای این جریان برگزید و عـارف نیز در اقدامی کم‌نظیر، از ادامه رقابت‌ها اعـلام انصـراف کـرد به‌این‌ترتیب روحانـی با حمایـت اصلاحات نسبی‌جمهور شد.

بدنبال تجربه کمیسابقه ائتلاف اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان در خـرداد ۹۲، اصلاحات ایـن ائتلاف را در انتخابـات دهمین دوره مجلس که با انتخابات پنجمین دوره مجلس خبرگان مقارن شـده بود استمرار داد و در ائتلافی که به کام دوم مشهور شد، موفق شدند اکثریت مجلس را تصاحب و جایگاه سیاسی‌شان را برای دومین‌بار متوالی به رقیب کوشـزد کنند. محمدرضا عارف رمز پیروزی ایسـت امید را یکپارچگی و وحدت بین قوای اصلاح‌طلب و حامیان دولت در این دور از انتخابات عنوان کرد. لیست امید در دور اول و دوم انتخابات مجلس دهم با کسب ۱۲۲ کرسی اکثریت نسبی دهمین دوره مجلس شورای اسلامی را به دست آورد.

اصلاح‌طلبان نشـان داده اگر این ائتـلاف همچنان پایدار باشـد و گروه‌هـا، کعده‌ها و احـزاب اصلاح‌طلب کوش به فرمان شـورای سیاسـت‌گذاری اصلاح‌طلبان باشند، بازهم پیروزی به آنها خواهد بود و رقیب بازهم از میدان بدر خواهد شد.

اما دراین‌بین، جمعی از اصلاح‌طلبان سرمسـت از اقبال مردمی از ائتـلاف اصلاحـات در انتخابات‌های اخیر سـودای اسـتقلال به سرشـان افتاده و زمزمـه علمداری اصلاحات سـوای اعتدال‌گرایی سـر می‌دهند. همین زمزمه‌ها سبب شده مرور تجربه انتخابات‌های گذشـته و نتایج آنها خالی از لطف نباشد. در نیز نگاهی اجمالی به حضور انتخاباتی اصلاحات از خـرداد ۷۶ تاکنون انداختیم که خود گویای بایدهاونبایدهای احـزاب کوچک و بزرگ اصلاحات در کارزار انتخاباتی ۹۶ خواهد بود.

خرداد ۷۶: هفتمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری

دوم خرداد ۱۳۷۶ هفتمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری ایران برگزار شـد. در این انتخابات چهار کاندیدا با نظارت شـورای نگهبان تایید صلاحیت شـدند و با هم به رقابت پرداختند- محمد خاتمی، وزیر پیشـین فرهنگ و ارشـاد اسـلامی، محمد محمدی‌ری‌شهری، وزیر پیشـین اطلاعات و نماینده ولی فقیه و سرپرسـت حجاج، رضا زواره‌ای، رئیس وقت سـازمان ثبت اسـناد و املاک کشـور و عضو حقوق‌دان شـورای نگهبـان، علی‌اکبر ناطق نـوری، رئیس وقت مجلس شـورای اسلامی و وزیر پیشین کشـور-فردای روز انتخابات برخلاف تصور همگان، پیروزی قاطع سیدمحمد خاتمی خبرساز شد.

بهمن ۷۸: ششمین دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی

اصلاح‌طلبان تازه در صحنه سیاسـت کشـور عـرض اندام کرده بودنـد که با حضور حداکثری و در قالب جبهه دوم خرداد به میدان انتخابات شـشـمین دوره مجلس شورای اسلامی وارد شدند. در این انتخابات، جبهه دوم خرداد توانسـت حدود ۶۵ درصد کرسـی‌های مجلس را به دسـت آورد که البته در تهران هم فهرسـت نامزدهای پیشنهادی حزب جبهه مشارکت ایران اسلامی-۹۰ درصد کرسی‌های این حوزه را کسـب کـرد. پس از اعلام نتایج اولیـه انتخابات، بحث تخلفات کسـترده در انتخابات مطرح شـد پس از بازشـماری آرا از سوی وزارت کشـور انتشـار یافت و ۲۸ نفر در مرحله اول به‌عنوان نمایندگان مـردم تهران به مجلس ششـم راه یافتند. بـرای مثال، غلامعلی حدادعادل و علی‌اکبر محتشمی‌پور به فهرست نمایندگان پیروز اضافه شـده بودند و اکبر هاشمی‌رفسنجانی از رتبه سی‌ام به رتبه بیسـتم ارتقا یافت. علیرضا رجایی نیز پس از بازشـماری آرا و ابطال تعدادی از صندوق‌ها، از راهیابی به مجلس بازماند. در ادامه این رویدادها اکبر هاشمی‌رفسـنجانی در آسـتانه افتتاحیه مجلس ششـم کناره‌گیری کرد و مجلس ششم با اکثریت اصلاح‌طلبان آغاز به کار کرد. آن‌روزها حزب مشارکت توانست اعضای بلندپایه و کادر خود را در سراسر کشور وارد مجلس شنم کند و مسئولیت‌های قوه مقننه از هیات‌رئیسه گرفته تا رؤسای کمیسیون‌ها را از آن خود کرد.

خرداد ۸۰: هشتمین دوره انتخابات ریاست‌جمهوری ایران

این انتخابات در فضای برفرازونشـیب پس از سال ۷۶ تا انتخابات هشـتمین دوره ریاسـت‌جمهوری انجام شـد که با حوادث سیاسـی مختلفی مانند قتل‌های زنجیره‌ای، حادثه کوی دانشـگاه و ترور سعید حجاریان همراه بود. طیفی از اصلاح‌طلبان خواسـتار عبور از خاتمی به دلیـل عقب‌ماندن از مطالبـات تندتر اصلاحات بودنـد. انتقادات مکـرر اصلاح‌طلبان به خاتمی تا آنجا بود که یکی از بحث‌های روز آن مطبوعات بحث بر این سؤال بود که «آیا خاتمی خواهد آمد؟». خاتمی در حین تبت‌نام در برابر خبرنگاران، با «جشـمانی گریان» ظاهر شـد و اطمینان داد که بر عهد پیشـین خود با مردم پابرجاسـت. در لابه‌لای کارشـکنی‌های تندروهـا علیه دولت اصلاحات، جبهـه اصلاحات به صورت یکپارچه وارد کارزار رقابت‌های انتخاباتی شد. بازهم سیدمحمد خاتمی با کسـب ۲۱میلیون و ۶۶۹هزار و ۵۳ رأی از مجموع ۲۸میلیون و ۸۱هزار و ۹۳۰ رأی ماخوذه برای دومین‌بار به ریاست‌جمهوری انتخاب شـد. احمد توکلی، علی شمخانی، عبدالله جاسبی، حسن غفوری‌فرد، منصور رضوی، شهاب‌الدین صدر، علی فلاحیان، مصطفی هاشمی‌طبا و محمود کاشانی رقبای خاتمی در این میدان بودند.

بدنبال تجربه اصلاح‌طلبان و اعتدال‌گرایان در خرداد ۹۲، آن‌را در انتخابات دهمین دوره مجلس که با انتخابات خبرگان مقارن شده بود استمرار داد و در ائتلافی به کام دوم مشهور شد، موفق شدند اکثریت مجلس را تصاحب و جایگاه سیاسی‌شان را برای دومین‌بار متوالی به رقیب کوشزد کنند

اشرف بروجردی در گفت‌وگو با «شرق»:

در انتخابات ۹۲ و ۹۴، احزاب حرف آخر را نزدند

نفیسه زارع‌کهن

**چندی قبل هفت حزب اصلاح‌طلب در بیانیه‌ای، خروج این احزاب را از شـورای‌عالی سیاسـت‌گذاری اصلاح‌طلبان اعلام کردند و در بیانیه خود نوشتند: «هرگونه همراهی، همکاری و ائتلاف با جریانات و شـخصیت‌هایی که در فضای سیاسـی در ادوکاه اصلاح‌طلبان جای نمی‌گیرند یا تعریف نمی‌شـوند باید بـا تاکید بر حفظ هویت مسـتقل اصلاح‌طلبی و تاکید بر آرمان‌هـای اصلاح‌طلبانه صورت پذیرد. جای تاسـف اسـت که عده‌ای از دوسـتان، حیات و ممات اصلاح‌طلبان را در اشـخال مناصب دولتی می‌بینند در صورتی که بقای اصلاحات به بقای اصولی اسـت که به برخی از آنها اشاره شد. چـه با حضور در قدرت و چه بیرون از آن. بقا به هر قیمت و ائتلاف در هر شـرایطی در شان اصلاح‌طلبی نیسـت. تنزل از آرمان‌های اصلاحات با هدف سهم‌بین در مناصب دولتی، عین سهم‌خواهی اسـت. نه تاکید بر فعالیت‌های انتخاباتی شفاف با محوریت احزاب و گروه‌های شناسـنامه‌دار، به اعتبار این احزاب، شـورای‌عالی سیاسـت‌گذاری بایـد منحل می‌شـد و شـورای هماهنگی جبهه اصلاحات بایـد امور انتخابات پیـش‌روی اصلاح‌طلبان را برعهده می‌گرفت. این‌گونـه بود که واکنش‌های مختلفی بـه این بیانیه از سـوی اصلاح‌طلبان داده شـد؛ برخی آن را حاصل تصمیم فردی دانسـتند و برخی آن را حاصل نگرانی و دغدغه این احزاب برای تضعیف کلیت حزب خواندند. در این میان هم بودند افرادی که این مسـئله را نتیجهٔ منوط به اصلاح‌طلبان دانسـتند و این مسئله را بلای دامن‌گیرتمام احزاب در ایران خواندند. به باور آنها احزاب در ایران پیش از آنکه ساختاری اسـتاندارد و رسمی داشته باشند، گعدهای و گروهی هسـتند. به اعتقاد این دسـته از افراد، مسائل امنیتی و سیاسـی هم عاملی دیگر در این تابسـانایی؛ اینکه موجب می‌شـود حب به منافع واقعی کلمه در ایران وجود نداشته باشد. به‌هرحال مسـئله شـورای هماهنگی با حضور نامبردگان احزاب عضو شورای هماهنگی جبهه اصلاحات به‌اضافه اشخاص حقیقی، حل شـد و فعالیت‌ها روی روال افتاده اسـت، اما باز هم رجحان حرکت جبهه‌ای بر حرکت حزبی، به خوبی خود را نشان داد. اشرف بروجردی، اسـتاد دانشگاه و عضو شورای مرکزی حزب اتحاد ملت که سابقه معاونت وزارت کشـور دولت اصلاحات را نیز در کارنامه دارد، درگفت‌وگویی با «شرق» به بررسی این پدیده پرداخته است. به باور این فعال سیاسـی، اگرچه در ایران احزابی وجود دارند که در جایگاه‌های خاص خودشـان سـازمانی عمل می‌کنند، اما آنچه که در ایران مشـکل ماسـت، عملکرد گعده‌ای یا سازمانی احزاب نیست. بلکه مشـکل نبود یک کفتمان واحد اسـت. در فقدان این کفتمان اسـت که احزاب نمی‌دانند چه رویکرد و چه برنامه‌ای دارند و برنامه‌شـان در انتخابات در حوزه اقتصاد، سیاسـت خارجی و... چیسـت؛ مثلا باید مشـخص باشد که رویکرد حزب اتحاد ملت در سیاست خارجی تعامل با کشـورهای خاورمیانه، خاور دور یا... اسـت یا حزب کارگران در حوزه اقتصاد رویکرد اقتصاد باز را دنبال نمی‌کند. قاعدتا رسـیدن به چنین کفتمانی زمان‌بر است، اما دور از دسـترس نیسـت و به آن می‌توان رسـید؛ یعنی زمان مشترک یا اختلاف برنامه‌های خود را داشـته باشند می‌توانند زبان مشترک یا اختلاف کالیفرنیا پذیرای کشت بسته شد. در بازه زمانی چهارساله کشاورزان کالیفرنیایی توانستند بخش عمده نیاز بازار بسته آمریکا را برآورده و سرمایه‌گذاری در بخش بسته را سـودآور کنند؛ بهره کم وام بانکی، آب فراوان از سرشـاخه‌های سد مهور، بازار تشنه بسته همه و همه دست‌به‌دسـت هم داد و در کمتر از ۱۰ سـال، تولید بسته آمریکا به مرحله‌ای رسـید که علاوه بر تأمین نیاز داخلی بازار آمریکا، صادرات این محصول به خارج از مرزهای آمریکا در دسـتور کار قرار گرفت. وقوع جنگ تحمیلی در ایران و جبهه‌بندی دشـمنان ائتلاف علیه ایران در اروپا این فرصت را به کشـوران آمریکایی داد تا بازار اروپا را وارد کنند. سخت‌گیری بیشتری نسبت به بسته ایران اعمال کنند.

از طرفـی نظارت‌نکردن دولت در ایران بر نحوه صادرات بسـته این فرصت طلایی را به باغ‌داران آمریکایی داد تا سـفته بهداشـت را درباره بسـته ایران بهانه قرار دهند و با تاسـف عملا خلط جنـد تاجر بی‌مسئولیت باعث شـد به بهانه وجود قارچ افلاتوکسـین -که وجود آن در خشـکبار امری طبیعی است و باید کشت شود. در بازه زمانی چهارساله کشاورزان کالیفرنیایی توانستند بخش عمده نیاز بازار بسته آمریکا را برآورده و سرمایه‌گذاری در بخش بسته را سـودآور کنند؛ بهره کم وام بانکی، آب فراوان از سرشـاخه‌های سد مهور، بازار تشنه بسته همه و همه دست‌به‌دسـت هم داد و در کمتر از ۱۰ سـال، تولید بسته آمریکا به مرحله‌ای رسـید که علاوه بر تأمین نیاز داخلی بازار آمریکا، صادرات این محصول به خارج از مرزهای آمریکا در دسـتور کار قرار گرفت. وقوع جنگ تحمیلی در ایران و جبهه‌بندی دشـمنان ائتلاف علیه ایران در اروپا این فرصت را به کشـوران آمریکایی داد تا بازار اروپا را وارد کنند. سخت‌گیری بیشتری نسبت به بسته ایران اعمال کنند.

کفتمان نیست. بلکه مشـکل نبود یک کفتمان واحد است و در فقدان این کفتمان است که احزاب نمی‌دانند چه رویکرد و چه برنامه‌ای دارند و برنامه‌شـان در انتخابات در حوزه اقتصاد، سیاسـت خارجی و... چیست. این استاد پژوهشگاه علوم انسانی معتقد است: «متأسفانه به‌جـای اینکه احزاب بتواننـد در هر دوره‌ای فـارغ از افکاری که مدیریت امور را در دسـت دارند فعالیت کنند، مدام تحـت‌تأثیر تغییر دولت‌ها و مجالس هستند و این خود یکی دیگر از مهم‌ترین عوامل جانیفتادن سـاختار اسـتاندارد احزاب در ایران اسـت». بروجردی در خـلال این گفت‌وگو همچنین تذکیر کـرد: «ایران هم باید روزی ساختار استاندارد احزاب را بپذیرد و به این شکل کلی نیز در دهه‌ها، به کفته او، دموکراسـی در همه جای دنیا یک شکل اسـت و نیازی به مدل بومی احزاب نخواهیم داشت.

بسـیاری بر این باورند کـه فعالیت احزاب مـا درواقع در ایران بیشـتر به یک دوره‌هـی شبیه اسـت تا فعالیت تشکیلاتی و حزبی. حالا سـؤالی که مطرح می‌شود این اسـت که به باور شما هم احزاب ما گعده‌ای عمل می‌کنند یا فاتوره‌ای از سـازمانی عمل‌کردن را هم دارند؟

این مسـئله بسـتگی به جایگاه و منزلت احزاب دارد؛ یعنی ما قطعا در ایـران احزابی داریم که افرادشـان در جایگاه‌های خاص خودشـان قطعا سـازمانی عمل می‌کنند. مشـخصا وظایفشـان را انجـام می‌دهند، کمیسیون‌هایشـان فعال اسـت و در عرصه‌های حضور مثل انتخابات هم با دسـت پر حاضر می‌شـوند، اما آنچه در ایران مشـکل ماسـت، عملکرد گعـده‌ای یا سـازمانی احزاب نیسـت. بلکه مشـکل ما نبود یک کفتمان واحد اسـت. در فقدان این کفتمان اسـت که احزاب نمی‌دانند چه رویکرد و چه برنامه‌ای دارند و برنامه‌شـان در انتخابات در حوزه اقتصاد، سیاسـت خارجی و... چیست؛ مثلا باید مشـخص باشد که رویکرد حزب اتحاد ملت در سیاست خارجی تعامل با کشـورهای خاورمیانه، خاور دور یا... اسـت یا حزب کارگران در حوزه اقتصاد رویکرد اقتصاد باز را دنبال

**بـا ج